

MIZEJÍCÍ TEREZÍN

LUKÁŠ LEV

 CPRESS

Mizející Terezín

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Lukáš Lev

Mizející Terezín – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

MIZEJÍCÍ TEREZÍN

LUKÁŠ LEV

© Lukáš Lev, 2025

Foto na obálce © Eva Stanovská

Foto na s. 41 © Roman Čejka / MFDNES + LN / Profimedia

ISBN tištěné verze 978-80-264-5552-3

ISBN e-knihy 978-80-264-5739-8 (1. zveřejnění, 2025) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-264-5738-1 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-264-5718-3 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)

Obsah

Úvod – Jak jsem se k tomu dostal a kdo že to vlastně jsem?	7
Hana Littenová a kluci z půdy	18
Obrázek Michala	32
Rytiny z doby ghetta	39
Parkhotel a článek z německých novin	50
Dopis z Osvětimi	62
Šlojska a popraviště	70
Nálezy z jedné půdy, hřbitov a krematorium	84
Dětský pavilón	107
Inge Auerbach a její „Zde, prosím, doprava!“	113
Moje máma z Terezína	121
My tady o tu tašku zakopáváme... ..	131
Sklep SS	146
Děda byl na babičku hodný... ..	156
Vlečka	172
Závěrem	187

Úvod

Jak jsem se k tomu dostal a kdo že to vlastně jsem?

Jak to všechno začalo... Po maturitě jsem se odstěhoval do Německa, kde jsem hrál závodně stolní tenis. Začal jsem tam studovat němčinu a poté v Lipsku sportovní fakultu, kterou jsem bohužel nedokončil, protože jsem neudělal písemnou zkoušku z fyziologie – poslední zkoušku před státnicemi! V okolí Lipska jsem zároveň trénoval mládež, ale nějak časem děti přestaly mít zájem, pro mě nebyla práce, nebylo co dělat a já koukal po zaměstnání v Čechách v okolí Litoměřic, odkud pocházím. Byl jsem pozván na pohovor do firmy v Roudnici nad Labem, prošel jsem do druhého kola a nakonec jsem práci dostal... Ale po půl roce přišla ekonomická krize. A začalo se propouštět. A já byl první na řadě. Ono to stejně nebylo nic pro mne, dělat tabulky a předstírat u toho, že se maká tak, jak má. Což se nemakalo.

Byl jsem tedy pozván na osobní oddělení, kde mi dali s úsměvem podepsat papír, že odcházím dohodou, jinak že bych musel platit nějaké sankce... A tak jsem raději podepsal, rozloučil se a odjel domů do Litoměřic. Abych se uklidnil, vzal jsem si tašku na pinčes a šel na

trénink. Přijdu do haly a vidím tam svoji bývalou přítelkyni. Upřímně, moc se mi do hovoru s ní nechtělo, ale řekl jsem jí obligátní: „Čau, jdem se rozehrát?“ Souhlasila a šli jsme na stůl č. 1. Zeptala se mě, jak se mám, na což jsem upřímně odpověděl: „No... Ještě dva dny a budu poprvé v životě nezaměstnaný.“ A ona na to, že její mamka si jede zítra do Terezína sbalit do práce svoje věci, bude tam končit a hledá za sebe náhradu. Výhodou bylo, že umím dobře německy. V ten okamžik jsem vůbec netušil, jaká že práce by mě mohla zrovna v Terezíně čekat. „Prý nějaké průvody nebo co,“ odpověděla. „Máma tam furt něco mele a ti cizinci ji poslouchají a pak jí dávají dýška.“ Fajn, ani teď jsem netušil, o co jde, ale všechno bylo v té chvíli lepší než nic, které se rýsovalo přede mnou. Tak jsem si řekl proč ne a jí, že tedy ráno s ní do Terezína, který leží nějaké tři kilometry od Litoměřic, pojedou.

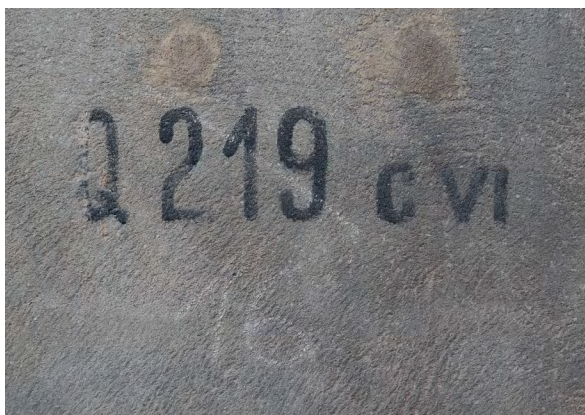
Ráno jsem čekal před jejich domem, ona přišla a vyrazili jsme. V Terezíně mě hned představila ostatním turistickým průvodcům (fajn, teď už bylo jasné, o co tady asi půjde), prakticky mě okamžitě

začala vychvalovat a už jsem s ní šel na svou první prohlídku po Malé pevnosti. Po prohlídce jsem obdržel oficiální výklad, který jsem se měl naučit, a dozvěděl jsem se, že mám chodit na „náslechy“. Bylo mi trapné se jí ptát, co je to ten „náslech“, a tak jsem se s tímto obrátil na kolegu Marka. Řekl mi, že to nic není, že jen půjdu s ním a budu poslouchat, co říká. „Nakonec zjistíš, že každý z nás to dělá trochu jinak.“ A tak jsem chodil a poslouchal ostatní

průvodce, dělal si poznámky a po pár dnech jsem to už nevydržel a měl jsem potřebu ty své nabíflované informace také někomu sdělit. Odchytil jsem si jednu tureckou rodinu z Německa, která poznala, že umím německy, a dospěla k závěru, že je lepší si poslechnout můj výklad a mít možnost sem tam se na něco i zeptat než si to číst z nějakého malého letáku. A tak jsme šli a šli a já měl strach, jestli budu mít co vyprávět, strach, aby nenastalo to divné ticho. Nakonec místo hodinky, což byla běžná délka prohlídky, trvala prohlídka hodiny dvě a mně spadl kámen ze srdce, protože jsem vůbec neměl časovou představu, jak se to dá všechno stihnout, kde budu zhruba v půlce prohlídky, a další podobné otázky mi vířily hlavou... No a za pár dní jsem začal oficiálně provázet po Malé pevnosti.

Když byla vhodná chvíle a čas, chodil jsem do cel, ve kterých byli za druhé světové války zavřeni vězni, a hledal různé rytiny, které tam po sobě zanechali. Malinkou ochutnávku toho, na co se také dá v dnešním Terezíně narazit, najdete na okolních fotografiích a v dalších kapitolách.

Docela mě zarazilo, to si pamatuji dodnes, že nic z toho ostatní průvodce nezajímá a že nemají chuť se mnou „pátrat“... Chodil jsem tedy sám a procházel vodními kanály v celé pevnosti, kde jsem nacházel další a další vzkazy lidí, kteří těmito místy v minulosti prošli. Je to zvláštní, jak jste jen kousek od civilizace, za rohem od hlavní silnice, a nikoho zde nepotkáte. Zastavil se tu čas a prakticky sem, do těchto míst, nikdy nikdo nechodí. Když to jde, vždy se sem vydávám za pátráním.

Dalším důležitým okamžikem v mém životě bylo setkání s ortodoxními židy. Došlo k němu hned v prvních dnech mého provázení. Bylo to úplně poprvé, kdy jsem je viděl, nic jsem o nich do

Úvod

té doby nevěděl a byl jsem zaskočen tím, že vlastně právě sem přijedou lidé, se kterými se v Litoměřicích na ulici běžně nesetkáte (v Praze by to asi takový problém nebyl). A tak jsem se o tyto osoby začal zajímat více a více.

Udivilo mě, jak jsou turisté / skupinky návštěvníků každá jiná. Když přijela například skupina japonských žáků, byli všichni stejně oblečení, měli připravené desky na poznámky a stále kladli otázky. Když jsem měl

MIZEJÍCÍ TEREZÍN

před sebou skupinu Turků, byl to úplně jiný zážitek... Jinak „voněli“ těmi svými parfémy, ve skupinkách byli téměř výhradně jen muži, sem tam nějaká žena, a neustále na sebe pokřikovali, někam odbíhali; taková nehomogenní skupina. Přesný opak skupiny německé.

Pak se občas stávalo, že někdo z průvodců odcházel s návštěvníky do města, do bývalého ghetta. Proto jsem se opět zúčastnil několika náslechlů a po jednom z nich jsem měl možnost vybranou skupinu provést sám. Tento okamžik hodně ovlivnil moje další vnímání Terezína a mou následnou „terezínskou pout“... Začínal jsem tušit, že se Terezína už jen tak „nezbavím“, že se toto prapodivné místo stane mým celoživotním posláním, mou celoživotní láskou.

A tak když moje bývalá manželka dostala nabídku, že bychom se mohli nastěhovat do jednoho bytu v Terezíně, neváhal jsem ani chvíli. Byt byl za podobné peníze, ale asi třikrát větší. Pěkné místo naproti parku... Jen ten divný pocit, když zjistíte, že tam vedle žili nacisté, kteří posílali lidi do plynu... Měl jsem tehdy bígla a lidi z Terezína mě znali od vidění, jak provázím lidi po městě. A občas s námi chodil i můj pes.

V téže době (konkrétně od ledna 2014) jsem začal současně pracovat v Mladé Boleslavi ve Škoda Muzeu coby průvodce s němčinou. Provázel jsem nejen po muzeu, ale i po celém výrobním procesu. Když se nad tím zamyslím, vlastně jsem svou práci tehdy hezky spojil minulost, současnost a budoucnost. Často se mi stávalo, že jsem německé školy, které jezdí do Čech vždy na týden, viděl hned třikrát – při prohlídce Terezína, v Praze, kde také občas provázím, a nakonec ve Škodovce. Moje láska k Terezínu je věčná, na rozdíl od těch lásek životních... Zase jsem se stěhoval, ale tentokrát jsem pro změnu hledal byt menší. Začal jsem pátrat, jestli jsou v Terezíně vlastně nějaké volné byty k pronájmu. Jeden mi byl ukázán, ale nelíbil se mi. Druhý byl o dost lepší, byl jsem nadšený – nacházel se nad pizzerií, ale byl právě v rekonstrukci. Vyčkal jsem a po přestavbě se začal stěhovat. Zapůjčil jsem si rudlík a dal se s jeho pomocí do stěhování ledničky, pračky... Na venkovní zahrádce tehdy seděl majitel domu a říká mi: „Hele, si nějaké zpocenej. Až to tam nataháš, běž si na půdu zapnout boiler, ať se můžeš osprchovat teplou vodou.“ A TO BYL POČÁTEK VŠEHO...

Jak pán řekl, tak jsem učinil. Šel jsem po točitých schodech nahoru hledat onen boiler, a protože byl zavěšen hned nad dveřmi na půdu, tak jsem ho samozřejmě přehlédl a pokračoval jsem po schodech pořád vzhůru. A... objevil jsem něco, co se jen tak v dnešní době nevidí.

Najednou se přede mnou objevila podivná stavbička, domeček na půdě. Její zdi byly vyrobené z jakési slámy a sádry. Otevřu dveře, na

Schody na půdu, které mi změnilý život.

kterých byla napsaná nějaká čísla, a přede mnou se objevil prostor o velikosti 5×4 metrů. Na vnitřních stěnách této místnosti jsou různé malby. Na první dojem mě zaujal obraz Karlova mostu s Pražským hradem v pozadí. Po celé zemi ležely černé pytle, takže se tam nedalo vůbec chodit. Když jsem se pozorněji podíval na zeď na opačné straně, nevěřil jsem svým očím. Začaly na mě doslova vyskakovat různé nápisy. „Nemohu spát, Chapmann vstává ve 4 hodiny, Honyny v 5, Picka v půl 6 a štěnky jsou v permanenci.“ Hned vedle nějaká báseň (později jsem zjistil, že je napsaná v holandštině a hovoří se v ní o štěnicích). Najednou mi to celé došlo, to, kde vlastně jsem, co jsem právě objevil. Nacházím se v původní místnosti z doby bývalého židovského ghetta a to všechno kolem mě jsou pozůstatky historie, dobové výjevy, skutečné důkazy hrozného života zde v první polovině 40. let 20. století...

Seběhl jsem celý rozklepaný dolů a zeptal se majitele, jestli o tom něco neví. On mi jen obecně potvrdil, že jde o nějaký pozůstatek z této doby. Věděl o mně, že mě jakékoli nálezy z tohoto období fascinují, že je dokonce vyhledávám, a tak se bál, abych si z tohoto objevu neudělal

v jeho domě turistickou atrakci. Proto se snažil můj nález zlehčit a naznačil mi, že to vlastně nic není. Když jsem měl zase čas, nedalo mi to a šel jsem půdu prozkoumat důkladněji, tentokrát vybaven i baterkou. Nevěřil jsem vlastním očím. Začal jsem pečlivě centimetr po centimetru prohlížet všechny zdi, jestli něco ještě nenajdu. Pod světlem na mě vyskakovaly další a další nápisy a kresby. Tento úspěch mě nakopl: Začala se psát moje další terezínská etapa, která trvá dodnes. Začal jsem se ptát v Terezíně lidí, jestli by mě nepustili podívat se na jejich půdu. Bylo to mnohem snazší, když jsem u některého z domů zastavil se svým bíglem, protože jeho, na rozdíl ode mě, si lidé pamatovali. Doslova byl mojí vstupenkou, protože lidi zpravidla řekli: „Jo, to jsi ty, jak tu děláš ty prohlídky. No jasně, pojď dál.“

A tak neustále procházím místo, které si nacisté zvolili jako sběrný tábor pro lidi židovského původu, jež následně posílali ve vlacích do vyhlazovacích táborů, především do Osvětimi nebo Treblinky. A stále hledám a pořád objevuji. Co všechno jsem (nejen po půdách) našel, to vám ukážu zde v knize a také na své prohlídce, kde něco z toho můžete spatřit i na vlastní oči.

V Terezíně pod novým bytem, kde jsem se usídlil, byla, jak už jsem zmínil, pizzerie. Tehdy jediný otevřený podnik, kde se mohli turisté v pozdějších hodinách najíst. Tím pádem jsem měl velmi dobrou šanci setkat se zde s těmi, kteří do Terezína přijeli, protože se o toto smutné období jeho historie zajímají, nebo dokonce s těmi, jejichž příbuzný zde byl vězněn.

Jednou v létě si tak ležím v obýváku, koukám na televizi a venku pod červenými slunečníky zaslechnu lidi, kteří přišli na pizzu. A najednou slyším v němčině: „Mohl by mi někdo vysvětlit, proč z Terezína lidi nezačali utíkat?“ Okamžitě mi proběhlo hlavou: *Kam by utíkali? Vždyť tu měli rodiny, děti, částečné zabezpečení a za nezdařený*

útěk jim hrozil jasný trest – vězení nebo zařazení do dalšího transportu.

A tak jsem to nevydržel a šel dolů pod slunečníky „na jedno malý“. Z nenápadné skupinky žen se vyklubala výprava odbornic na holocaust, které v Terezíně ještě nikdy nebyly. Proto si kladly podobné otázky a byly v údivu, jak se na toto místo z hlediska jeho jedinečné historie v rámci období druhé světové války doslova kašle. Vždyť zde venku prakticky chybí jakékoliv informace o místu, kterým prošlo na 140 000 lidí, z nichž 35 000 zde zemřelo... A tak se většinou „to jedno malé“, pokud zde daní lidé přespávali, protáhlo do pozdních nočních hodin a já byl rád, že jsem našel někoho, koho téma zajímá a komu jsem mohl sdělit své postřehy a poznatky a ukázat mu rytiny, které může druhý den kdokoliv zničit a nikomu to v tomto městě nebude vadit.

Na jiných místech jsou podobné historické skvosty pod sklem, kamerami nebo plexisklem... Jenže zde? Tady je to prakticky všem jedno. Každý den tyto důkazy pomalu mizí, ať už vlivem počasí (déšť a vítr dokonale likvidují všechny venkovní rytiny, nápisy a kresby), nebo různými přestavbami, úpravami a rekonstrukcemi vnitřních částí domů. Proto je jen otázkou času, pokud se včas účinně nezasáhne, kdy všechny tyto unikáty zmizí. Je doslova za minutu dvanáct, v některých případech už bohužel po dvanácté.

Je to hodně zvláštní a nebojím se říct, že je to dokonce ostuda – vždyť z německé strany je zájem o zachování těchto rytin podstatně vyšší než ze strany samotného města. Ostatně jen kousíček od těchto slunečníků stínících zahrádku pizzerie bydleli v době ghetta např. rabíni náboženských obcí z Berlína, Vídně, Dánska... Žily tu tisíce nešťastných lidí, každodenní utrpení bylo na denním pořádku, stejně tak nemoci, slzy, špína a smrt. Zjistil jsem, že čím více potkám lidí, s nimiž se dám do řeči, tím více zajímavých informací mi předají. A ona fakta zapadnou do tajemné skládačky této hrozné historie.

Úvod

A protože se jednotlivá vyprávění nikdy časově nevejdou do mé klasické prohlídky, rozhodl jsem se o vybrané příběhy s vámi podělit na stránkách knihy.

Dámy a pánové, vítejte v Terezíně na prohlídce bývalého ghetta. Naše pouť právě začíná!

Terezín dnes

Hana Littenová a kluci z půdy

Když jsem bydlel v bytě pod půdou a měl jsem čas, vždy jsem K rychle na půdu vběhl, něco nafotil a pak jsem na internetu hledal informace o těch, kteří mohli být autory nalezených nápisů a maleb. Objevil jsem na zdi třeba obrázek holandského mlýnu a vlevo od něj nápis „Moje nová láska“. Napravo od nápisu bylo stejně modrým písmem poznamenáno ještě něco. Protože to mělo stejně modrou barvu a nebylo to na první pohled dobře čitelné, myslel jsem si, že je to také v holandštině. Tak jsem ten „holandský nápis“ vyfotil a ukázal kolegyni, která provází v holandštině. Podívala se na to a říká: „Já tam nic holandského nevidím, vidím tam jméno Hana Litenová.“

Když jsem se večer vrátil do bytu, vzal jsem si notebook s tím, že půjdu dolů do pizzerie „na jedno“, zkusím ono jméno vyhledat a zjistit, co se o něm píše. Dle databáze Památníku Terezín jsem Littenovou opravdu našel. Pak mě napadlo, že jen tak zadám jméno i do vyhledávače na facebooku. Zadal jsem tedy „Litenová“... a nic. Tak jsem zkusil různé kombinace a jméno Littenová s dvěma „t“ mi vyhledalo tři osoby z Prahy. Náhodně jsem vybral Jarku Littenovou a napsal jí, jestli bych na ni mohl mít jednu otázku... „Nejmenovala se Vaše prababička Hana Littenová? Mohla byste se, prosím, zeptat u Vás v rodině?“

Odpověď přišla vzápětí: „Tak se jmenovala moje teta!“ Nejdříve paní Jarka psala, že Hana v Terezíně nebyla, že tam byli pouze její otec a bratr. Přiznala, že je z toho celá naměkko. Pak se rozepsala o tom, že její děda byl nejprve v Terezíně a pak skončil v Osvětimi; jmenoval se Josef Litten. A táta Jarky, jelikož se oženil, šel do Terezína až koncem války a teta Hana se vdát nechtěla, a proto skončila v Německu. Vrátila se na konci května 1945. Dále mi napsala, že její tatínek jí říkal, že jsou jediní Littenovi v Československu – měl pět sester. Načež mi Jarka Littenová napsala, že až to sdělí rodině, určitě vzbudí pozdvižení. A skutečně: O něco později celá rodina Littenových do Terezína dorazila. Byl mezi nimi i Hanin syn – Petr. Procházeli jsme společně celý Terezín. Ukázal jsem samozřejmě i půdu, kde se nachází jméno jeho maminky. Na toto setkání jsem pozval také televizi, která z půdy natočila krátkou reportáž. Při spatření jména maminky napsaného na zdi začaly Petrovi téct slzy. Velice dojemné, silný zážitek nejen pro mne. Později přijela do Terezína i jeho dcera, které se Hana se svou těžkou minulostí svěřovala – což není tak neobvyklé, protože přeživší se svěřují s tragickou životní zkušeností spíše svým vnoučatům než